միւս մասերի քաղաքական կեանքի մէջ։

Զը մոռանանք որ Եւրոպան իշխում է ամբողջ երկրագնդի վրա։

Եւ մինչև որ Բիկենսֆիլդի Անգլիան ձգտում էր վճռել արևելեան խնդիրը պատերազմի միջոցով, —ազատամիտ Անգլիան, Գլադստոնի ղեկավարութեամբ, յայտնում է թէ դիտաւորութիւն ունի նոյն հետևանքին հասնել միւս պետութիւնների հետ հաշտաշէտ գործողութեամբ, նրանց օգնութեամբ, որովհետև բոլորի, մանաւանդ Ռուսաստանի նպատակն էլ նոյն է արևելքում՝ միջոց տալ այդ երկիրների մէջ քաղաքակրթութեան տարածելուն։

Եւ ահա այժմեան Անգլիան կամենում է վճռել արևելեան խնդիրը ոչ թէ պատերազմով, ոչ թէ հրով և սրով,—այլ միջոց տալով թիւրքահպատակ ազգերին խաղաղ և ինքնուրոյն կերպով քաղաքականապէս զարգանալու։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ստացանք ԶՈՒԹԱՑԻՑ, պ. Ն. Արխոզամանցից 70 բուրլ յոգուտ վանի սովեալների, որ հաւաքվեցաւ Նուրիաւութեամբ։ Ցուցակագրութիւնը չարունակվում է։

—

Պ. Սարգիս Աւագեանց ուղարկել է Հայոց Գեռագեան գիւղից 3 բուրլ յոգուտ սովատանջ թիւրքաց հայերու։ Այդ գումարից 2 բուրլ պարտը ինքն է նուիրում, իսկ 1 բուրլ նրա բարեկամներից մէնը։

—

ՇԱՄԱԽՈՒՑ պ. Սարգիս Համբարձումեանից ստացանք այս օրերս 60 բուրլ հետեւեալ նամակով։ «Շամախու հայ-աւետարանականաց միաբանութիւնը, չը նայելով որ ի նպաստ իր սովեալ ազգայնոց ցցած է արդէն ազգի գանձանակի մէջ իր ազգասիրի լուման, բայց տեսնելով իր արիւնակիցների տակաւին մնալը սովի անգութի հարուածի տակ, կամեցաւ կրկին գէթ չնչին լումայով իր ազգայնոց սիրոյը ամրացնել, վասնորոյ յանձնեց ինձ 60 բուրլ ձեզ ուղարկելու, ի նպաստ իր սովեալ եղբարներին։»

—

Յովհաննէս Խուճենանց և նրա որդի Մնացականը ուղարկեցին մեզ ՇՈՒՇՈՒՑ 50 բուրլ ի նպաստ Հայաստանի սովատանջների։

—

Թամամշեվի քաղաքանաբդում գրված է այժմ մի փոքրիկ, երկու սենեակներից բաղկացած տեղախոսների տուն, որ Ֆրանսիայից է բերված։ Ամբողջ տունը շինած է փայտից և երկաթից։ Նրան կարելի է չորս ժամվայ մէջ քանդել և նորից շինել։ Այդ գեղեցիկ շինութիւնը ծախվում է։ Այդ տեսակ շինութիւններ շատ յարմար կը լինէին ամարանոցների բնակութեան, պատերազմական հիւանդանոցների և այլ այդ տեսակ ժամանակաւոր հիմնարկութիւնների համար։

—

Յիշեցնում ենք մեր ընթերցողներին, որ վաղը այն է հինգշաբթի օր, մայիսի 22-ին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանում կը քննվի Կովկասեան Յենգուրական կոմիտէի դատը «Մշակի» խմբագիր, Գրիգոր Արծրունու դէմ։

—

Ստացանք 56 բուրլ յոգուտ Հայաստանի սովատանջների թիֆլիսարնակ հետեւեալ անձինքներից։ Աէ քանդր Քալանթարանց 5 բ., Ստեփան Աբասխանանց, Գ. Սուրգունանց, Ա. Սուսանեանց, Ս. Զազարեանց իւրաքանչիւրը 3 բուրլ, վասիլ Տէր-Մուրադեանց, Յարութիւն Դասապրեանց, Սարգիս Սարգսեանց, Յարութիւն Մնացականեանց, Աէքսանեանց և Օհան Տէր-Օհանեանց իւրաքանչիւրը 2 բուրլ, Գ. Խ-եանց, Վահան Երիցեանց, Կ. Կամսրեանց, Յ. Շահբուդաղեանց, Ոսմն, Յ. Թումանեանց, Սարգիս Դասապրեանց, Ն. Մէլիք-Մուրադեանց, Պ. Տէր-Պետրոսեանց, Մ. Դաւիթեանց, Հայ մէկ, Յովսէպ, Յ. Մէլիքեանց, Ս. Աղասեանց, Ոսմն, Հ. Աւետիսեանց, Գ. Շահնազարեանց, Ս. Մէլիք-Զարգիսեանց, Հ. Ազարեկեանց, Ա. Ազոյեանց, Ս. Մատինեանց, Մ. Փանեանց, Գ. Տաղատեանց, Բարխուդարեանց, Ե. Ղազարեանց և Վ. Տէր-Նիկողոսեանց իւրաքանչիւրը 1 բուրլ։ Ընդամենը 56 բուրլ։

—

Հեռագրով մեզ հաղորդում են ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ, որ չուտով գալու է Թիֆլիս յայտնի երաժիշտ, ցիտերի վրա ածող պ. Բաուէր և նրա հետ միասին գալու է յայտնի ռուս վերծանող (чтець) Դրիգորովսկի։ Նրանք տալու են մի երկու կոնցերտներ Թիֆլիսում։ Այժմ իմացանք որ պարոնները հասած են արդէն Թիֆլիս։

—

ԱԽԱԼՑԻԽԱՅԻՑ մեզ գրում են, որ տեղային հայկաբնակ հասարակութեան մէջ բաւական խռովութեան և հակառակութիւնների առիթ է տալիս իրանց զարոյկ խնդիրը։ Հաղորդուրդը հոգաբարձութիւնից հայտնի է պահանջում, բայց գործը օրէց օր ձգվելով, զանազան երկպառակութեանց պատճառ է տալիս։ Թէև նշանակված են մի ժողովրդից մի քանի հաշուատու անձինք, բայց տակաւին ոչինչ հետեւանքի չեն հասել։

—

Մեզ գրում են ԱԳԱՐԱԿ գիւղից, որ չը նայելով մեր ձեռագրի գիւղերում սատկի թանգութիւն է տիրում, բայց Ագարակ գիւղում բաւական առատութիւն կայ, այնպէս որ, ամեն մի գիւղացի այս տարի մօտ հազար բուբլու ցորեան է ծախել։ Այդ հարստութեամբը ազատակցեալ պարտական են իրանց գիւղի պտղաբեր և արդաւանդ հողին։

—

ԱԳԱՐԱԿ գիւղից մեզ գրում են, որ օրեցիկ պ. Գ. Ա. զանազան խարդախ մարդոնցներով գիւղացիներին տանջում է և նրանցից փողեր է առնում։ Այդ մի և նոյն անձը 1876 թիւն 3,500 բուբլի վնասի պատճառ եղաւ գիւղացիներին։ Նա իր հետ միաբանել է մի քանի իր նման մարդիկ, որոնք միամիտ և խեղճ գիւղացիների տգիտութիւնից օգուտ քաղելով, հարստանում են նրանց։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են, որ ապրիլի 27-ին թատրոնախրների խումբը մի ներկայացում տուեց յոգուտ տեղային աղքատների։ Ներկայացրին «Արշակ» II ողբերգութիւնը։ Զը նայելով որ ներկայացումը շատ լաւ անցաւ, բայց հանդիսականների թիւը սակաւ էր, և ծախսերը դուրս գալուց յետոյ, միայն 30 բուբլի արդիւնք մնաց, Պատանաբ ազգատաց հոգաբարձուի անհոգութիւնն էր, որին յանձնված էին տոմսակները ծախելու։— Փ. գիւղի չինական տանուտէրը մի գիւղացու այնքան սաստիկ ծեծում է մարակով, որ ողորմելին նոյն օրը վախճանվում է։

—

Մեզ գրում են ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ, որ ապրիլի 27-ին ամեն տարվայ սովորութեան համեմատ կատարվեցաւ Մոսկվայի բնակիչ պ. Ցոմիանեանցի պապի հոգեհանգիստը, որի գերեզմանը գտնվում է քաղաքից մի վերստ և կէս հեռաւորութեան վրա։ Այնտեղ տեսնվում է մի անշուք տապանաքար առանց արձանագրութեան, միայն մի խաչ քանդակված վրան։ Այս տարի հոգեհանգիստը աւելի հանդիսաւոր կերպով կատարվեցաւ։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են, որ տեղական վարչութիւնից հրամայված է գիւղացիներին միւս մկանութիւնների հետ և կարասիքի ցանել։ Բացի դրանից կարգադրութիւն է արած գիւղերում օդի մաքրութեան համար ուղիներ տնկել։ Լաւ կը լինէր, որ հրամայէին գիւղացիներին մաքրել իրանց խրճիթների առէն կուտակված աղբանոցները։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆ ԳՈՇԵՆԻ ՑԱՆՁՆԱԼՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

«Голосъ» լրագրի մէջ կարդում ենք հետեւեալ առաջնորդող յօդուածը։

Այն յանձնարարութիւնը, որի կատարելու համար պ. Գոշենն ուղևորվեցաւ Կ. Պոլիս, Արևմտեան Եւրոպայի քաղաքական շրջանների մէջ զանազան խօսակցութիւնների, դատողութիւնների և ենթադրութիւնների առարկայ է դարձել։ Ամենքը խօսասիրվում են, որ արևելեան հարցը փոփոխվում է, նոր կերպարանք և նոր ուղղութիւն է ստանում։ Անգլիական ազատամիտ կուսակցութեան, հետևապէս և Գլադստոնի մինիստրութեան զբաղեցնելու, այսուամենայնիւ, մի առանձին տպաւորութիւն չը գործեցին վարդանի սրտի վրա։ Նա այդ բոլորը շատ բնական էր համարում։ Նա առաջուց գիտէր այս տեսակ գաղափարամութիւնների կորստարեր հետեւանքները։

—Բոլոր դաղթականները այստեղ՝ Վաղարշապատում են միայն զետեղված, հարցրեց նա։

—Ոչ, Իգդիրից եկան վաղարշապատ և այստեղից տարածվում են դէպի ամեն կողմեր։ Այժմ Սուրմալուի գաւառից սկսած, դաղթականները ցրված են մինչև Նոր Բայազէտ, մինչև Չինարխլինան. ամեն տեղ, ամեն գիւղերում կարելի է գտնել նրանց։

—Ժողովուրդը թիւչպէս է վերաբերվում դէպի իր պանդուխտ եղբայրները։

—Ժողովուրդը խիստ մարդասիրաբար է վարվում. օթեան է տալիս, կերակրում է, հագուստ է տալիս, և չէ խնայում, ինչ բանով որ կարող է օգնել։ Պէտք է ասած, որ այստեղի ժողովրդը ինքն էլ սաստիկ կարստութեան մէջ է. պատերազմի պատճառով այժմ ամեն ինչ թանգացել է։ Բայց գաղթականներին աւելի բժշկական օգնութիւններ են տարկաւոր, քան թէ հաց. դանազան հիւանդութիւններ անխնայ կոտորում են։

Գիւղերային մութը բոլորովին պատել էր վանքի շրջակայքը։ Աբեղաները քաշվել էին իրանց խուցերը։ Բայց խորհրդաւոր երգի ձայնը կրկին լսելի եղաւ անտառի խորքից։

«Ռուբրուն է հաքել ի յոտին կոչիկ,
«Զվարդն կը փնտռէ սիրով, անուշիկ»...

—Դու այժմ ուր պիտի գնաս, հարցրեց վարդապետը վարդանից, ոտքի կանգնելով։

—Ինքս էլ չը գիտեմ...

—Գնանք ինձ մօտ։

—Ես չէի ցանկանայ, որ այստեղ ինձ տեսնէին։

—Վանքում այժմ քեզ ոչ ոք չէ կարող ճանաչել։

(կը շարունակվի)

—խմանում եմ...դու է այսպիսի ձգողական զօրութիւն ունենալ։

Արևը մտել էր արդէն։ Անտառի մէջ մռայլը հետզհետէ թանձրանում էր, թէև ոսկեգոծ ամպերը տակաւին վառվում էին արեգակի վերջին ճառագայթներից։ «Լուսաւորչի քարին» փոքր ինչ մեղմացել էր և ծառերի տերևները հոգիս չարժվում էին մի խուլ, կախարդական սոսափիւնով։ Անտառի խորին լռութիւնը երբեմն ընդհատվում էր տխուր հառաչանքներով։ Գիշերը մտնում էր, խաւարի մէջ աւելի չատ զարթնում են դառն յիշողութիւնները։ Բացօթեայ, գեմնատարած, մերկ և անօթի այսպէսերցին, մի սարսափելի երազից սթափված մարդու նման, դէռ նոր սկսել էր գալ իր վիճակի դառնութիւնը։ Նա մտածում էր, որ հարստութիւն ունէր, իսկ այժմ ընտրված է մուրացկանութեամբ ապրել։ Նա մտածում էր, որ տուն և օթեան ունէր, իսկ այժմ բաց երկնքի տակ է ապրում։ Նա մտածում էր, որ զաւակներ ունէր, իսկ այժմ չը կան նրանք. որտեղ կորան, ով տարաւ, ինչ եղան,—ինքն էլ չը գիտէր։ Բոլորը կորաւ մի խառնաչփոթ և սոսկալի խռովութեան մէջ, երբ մայրը որդուն մոռացել էր, երբ եղբայրը մոռացել էր քրոջը, երբ տղամարդը կորցրել էր ամուսնին,—երբ ամեն մարդ, հալածված թուրքի սրից և հրից, այլասխանում էր իր զլուխը միայն ապատել։—Ամեն մարդ արտօրէն անդարմանելի վէրք ունէր, ամեն մարդ կորցրել էր մի բան, որ նրա համար ամենաթանկագին բոլոր բաներից թանգագին և անփոխարինելի էր։ Այս էր պատճառը, որ ամբողջ վաղարշապատը այս գիշեր թնդում էր գաղթականների հառաչանքներով, որոնք կատարում էին մի ընդհանուր ոռնոց, սուզ, որի համար միութիւնն չը կար...

Այդ միջոցին մի պարեհանձնեայ տղամարդ, անցնելով անտառի ծառերի միջով, հետաքրքիր աչքերով նայում էր գաղթականների վրա, մտանում էր նրանց, խօսեցնում էր և զարձեալ չարունակում են նրանց դուռը, և անապատի հովիտները բռնելով, մտաղ են անում։

Պ. Սարգիս Աւագեանց ուղարկել է Հայոց Գեռագեան գիւղից 3 բուրլ յոգուտ սովատանջ թիւրքաց հայերու։ Այդ գումարից 2 բուրլ պարտը ինքն է նուիրում, իսկ 1 բուրլ նրա բարեկամներից մէնը։

—

ՇԱՄԱԽՈՒՑ պ. Սարգիս Համբարձումեանից ստացանք այս օրերս 60 բուրլ հետեւեալ նամակով։ «Շամախու հայ-աւետարանականաց միաբանութիւնը, չը նայելով որ ի նպաստ իր սովեալ ազգայնոց ցցած է արդէն ազգի գանձանակի մէջ իր ազգասիրի լուման, բայց տեսնելով իր արիւնակիցների տակաւին մնալը սովի անգութի հարուածի տակ, կամեցաւ կրկին գէթ չնչին լումայով իր ազգայնոց սիրոյը ամրացնել, վասնորոյ յանձնեց ինձ 60 բուրլ ձեզ ուղարկելու, ի նպաստ իր սովեալ եղբարներին։»

—

Յովհաննէս Խուճենանց և նրա որդի Մնացականը ուղարկեցին մեզ ՇՈՒՇՈՒՑ 50 բուրլ ի նպաստ Հայաստանի սովատանջների։

—

Թամամշեվի քաղաքանաբդում գրված է այժմ մի փոքրիկ, երկու սենեակներից բաղկացած տեղախոսների տուն, որ Ֆրանսիայից է բերված։ Ամբողջ տունը շինած է փայտից և երկաթից։ Նրան կարելի է չորս ժամվայ մէջ քանդել և նորից շինել։ Այդ գեղեցիկ շինութիւնը ծախվում է։ Այդ տեսակ շինութիւններ շատ յարմար կը լինէին ամարանոցների բնակութեան, պատերազմական հիւանդանոցների և այլ այդ տեսակ ժամանակաւոր հիմնարկութիւնների համար։

—

Յիշեցնում ենք մեր ընթերցողներին, որ վաղը այն է հինգշաբթի օր, մայիսի 22-ին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանում կը քննվի Կովկասեան Յենգուրական կոմիտէի դատը «Մշակի» խմբագիր, Գրիգոր Արծրունու դէմ։

—

Ստացանք 56 բուրլ յոգուտ Հայաստանի սովատանջների թիֆլիսարնակ հետեւեալ անձինքներից։ Աէ քանդր Քալանթարանց 5 բ., Ստեփան Աբասխանանց, Գ. Սուրգունանց, Ա. Սուսանեանց, Ս. Զազարեանց իւրաքանչիւրը 3 բուրլ, վասիլ Տէր-Մուրադեանց, Յարութիւն Դասապրեանց, Սարգիս Սարգսեանց, Յարութիւն Մնացականեանց, Աէքսանեանց և Օհան Տէր-Օհանեանց իւրաքանչիւրը 2 բուրլ, Գ. Խ-եանց, Վահան Երիցեանց, Կ. Կամսրեանց, Յ. Շահբուդաղեանց, Ոսմն, Յ. Թումանեանց, Սարգիս Դասապրեանց, Ն. Մէլիք-Մուրադեանց, Պ. Տէր-Պետրոսեանց, Մ. Դաւիթեանց, Հայ մէկ, Յովսէպ, Յ. Մէլիքեանց, Ս. Աղասեանց, Ոսմն, Հ. Աւետիսեանց, Գ. Շահնազարեանց, Ս. Մէլիք-Զարգիսեանց, Հ. Ազարեկեանց, Ա. Ազոյեանց, Ս. Մատինեանց, Մ. Փանեանց, Գ. Տաղատեանց, Բարխուդարեանց, Ե. Ղազարեանց և Վ. Տէր-Նիկողոսեանց իւրաքանչիւրը 1 բուրլ։ Ընդամենը 56 բուրլ։

—

Հեռագրով մեզ հաղորդում են ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ, որ չուտով գալու է Թիֆլիս յայտնի երաժիշտ, ցիտերի վրա ածող պ. Բաուէր և նրա հետ միասին գալու է յայտնի ռուս վերծանող (чтець) Դրիգորովսկի։ Նրանք տալու են մի երկու կոնցերտներ Թիֆլիսում։ Այժմ իմացանք որ պարոնները հասած են արդէն Թիֆլիս։

—

ԱԽԱԼՑԻԽԱՅԻՑ մեզ գրում են, որ տեղային հայկաբնակ հասարակութեան մէջ բաւական խռովութեան և հակառակութիւնների առիթ է տալիս իրանց զարոյկ խնդիրը։ Հաղորդուրդը հոգաբարձութիւնից հայտնի է պահանջում, բայց գործը օրէց օր ձգվելով, զանազան երկպառակութեանց պատճառ է տալիս։ Թէև նշանակված են մի ժողովրդից մի քանի հաշուատու անձինք, բայց տակաւին ոչինչ հետեւանքի չեն հասել։

—

Մեզ գրում են ԱԳԱՐԱԿ գիւղից, որ չը նայելով մեր ձեռագրի գիւղերում սատկի թանգութիւն է տիրում, բայց Ագարակ գիւղում բաւական առատութիւն կայ, այնպէս որ, ամեն մի գիւղացի այս տարի մօտ հազար բուբլու ցորեան է ծախել։ Այդ հարստութեամբը ազատակցեալ պարտական են իրանց գիւղի պտղաբեր և արդաւանդ հողին։

—

ԱԳԱՐԱԿ գիւղից մեզ գրում են, որ օրեցիկ պ. Գ. Ա. զանազան խարդախ մարդոնցներով գիւղացիներին տանջում է և նրանցից փողեր է առնում։ Այդ մի և նոյն անձը 1876 թիւն 3,500 բուբլի վնասի պատճառ եղաւ գիւղացիներին։ Նա իր հետ միաբանել է մի քանի իր նման մարդիկ, որոնք միամիտ և խեղճ գիւղացիների տգիտութիւնից օգուտ քաղելով, հարստանում են նրանց։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են, որ ապրիլի 27-ին թատրոնախրների խումբը մի ներկայացում տուեց յոգուտ տեղային աղքատների։ Ներկայացրին «Արշակ» II ողբերգութիւնը։ Զը նայելով որ ներկայացումը շատ լաւ անցաւ, բայց հանդիսականների թիւը սակաւ էր, և ծախսերը դուրս գալուց յետոյ, միայն 30 բուբլի արդիւնք մնաց, Պատանաբ ազգատաց հոգաբարձուի անհոգութիւնն էր, որին յանձնված էին տոմսակները ծախելու։— Փ. գիւղի չինական տանուտէրը մի գիւղացու այնքան սաստիկ ծեծում է մարակով, որ ողորմելին նոյն օրը վախճանվում է։

—

Մեզ գրում են ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ, որ ապրիլի 27-ին ամեն տարվայ սովորութեան համեմատ կատարվեցաւ Մոսկվայի բնակիչ պ. Ցոմիանեանցի պապի հոգեհանգիստը, որի գերեզմանը գտնվում է քաղաքից մի վերստ և կէս հեռաւորութեան վրա։ Այնտեղ տեսնվում է մի անշուք տապանաքար առանց արձանագրութեան, միայն մի խաչ քանդակված վրան։ Այս տարի հոգեհանգիստը աւելի հանդիսաւոր կերպով կատարվեցաւ։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են, որ տեղական վարչութիւնից հրամայված է գիւղացիներին միւս մկանութիւնների հետ և կարասիքի ցանել։ Բացի դրանից կարգադրութիւն է արած գիւղերում օդի մաքրութեան համար ուղիներ տնկել։ Լաւ կը լինէր, որ հրամայէին գիւղացիներին մաքրել իրանց խրճիթների առէն կուտակված աղբանոցները։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆ ԳՈՇԵՆԻ ՑԱՆՁՆԱԼՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

«Голосъ» լրագրի մէջ կարդում ենք հետեւեալ առաջնորդող յօդուածը։

Այն յանձնարարութիւնը, որի կատարելու համար պ. Գոշենն ուղևորվեցաւ Կ. Պոլիս, Արևմտեան Եւրոպայի քաղաքական շրջանների մէջ զանազան խօսակցութիւնների, դատողութիւնների և ենթադրութիւնների առարկայ է դարձել։ Ամենքը խօսասիրվում են, որ արևելեան հարցը փոփոխվում է, նոր կերպարանք և նոր ուղղութիւն է ստանում։ Անգլիական ազատամիտ կուսակցութեան, հետևապէս և Գլադստոնի մինիստրութեան զբաղեցնելու, այսուամենայնիւ, մի առանձին տպաւորութիւն չը գործեցին վարդանի սրտի վրա։ Նա այդ բոլորը շատ բնական էր համարում։ Նա առաջուց գիտէր այս տեսակ գաղափարամութիւնների կորստարեր հետեւանքները։

—Բոլոր դաղթականները այստեղ՝ Վաղարշապատում են միայն զետեղված, հարցրեց նա։

—Ոչ, Իգդիրից եկան վաղարշապատ և այստեղից տարածվում են դէպի ամեն կողմեր։ Այժմ Սուրմալուի գաւառից սկսած, դաղթականները ցրված են մինչև Նոր Բայազէտ, մինչև Չինարխլինան. ամեն տեղ, ամեն գիւղերում կարելի է գտնել նրանց։

—Ժողովուրդը թիւչպէս է վերաբերվում դէպի իր պանդուխտ եղբայրները։

—Ժողովուրդը խիստ մարդասիրաբար է վարվում. օթեան է տալիս, կերակրում է, հագուստ է տալիս, և չէ խնայում, ինչ բանով որ կարող է օգնել։ Պէտք է ասած, որ այստեղի ժողովրդը ինքն էլ սաստիկ կարստութեան մէջ է. պատերազմի պատճառով այժմ ամեն ինչ թանգացել է։ Բայց գաղթականներին աւելի բժշկական օգնութիւններ են տարկաւոր, քան թէ հաց. դանազան հիւանդութիւններ անխնայ կոտորում են։

Գիւղերային մութը բոլորովին պատել էր վանքի շրջակայքը։ Աբեղաները քաշվել էին իրանց խուցերը։ Բայց խորհրդաւոր երգի ձայնը կրկին լսելի եղաւ անտառի խորքից։

«Ռուբրուն է հաքել ի յոտին կոչիկ,
«Զվարդն կը փնտռէ սիրով, անուշիկ»...

—Դու այժմ ուր պիտի գնաս, հարցրեց վարդապետը վարդանից, ոտքի կանգնելով։

—Ինքս էլ չը գիտեմ...

—Գնանք ինձ մօտ։

—Ես չէի ցանկանայ, որ այստեղ ինձ տեսնէին։

—Վանքում այժմ քեզ ոչ ոք չէ կարող ճանաչել։

(կը շարունակվի)